Tác Giả: Bác sĩ Nguy n Văn Đ c
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 08:28

M i năm, có 11 tri u tr ng h p ung th ru t già m i x y ra trên toàn th gi i.

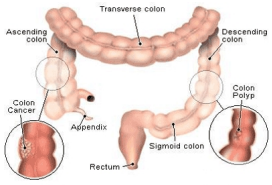

Colon Cancer and Polyp

Tobin Gibb, 6 l n đo t gi i th ng Grammy, ca sĩ c a ban nh c Bee Gees n i danh m t th i v a qua đ i vì ung th ru t già vào tu i 62. Trong vòng hai tháng qua, ông ph i tr i qua hai l n gi i ph u kh n c p và đ c tr li u m nh b ng ch t hóa h c, song s ch a tr t n tình c a các bác sĩ cũng không ngăn đ c ung th lan sang gan ông, gây suy gan khi n ông m t m ng. Con ng i tài hoa và danh v ng đã m t m ng vì m t nguyên nhân không đáng: ung th ru t già có th ng a đ c.

Do v y, ch th c a Medicare đ a xu ng các t h p y t chăm sóc s c kh e cho nh ng v cao niên gia nh p t h p, là ph i truy tìm ung th ru t già cho các v . Bác sĩ trong t h p ph i g ng thi hành ch th này; mong các v giúp bác sĩ chu toàn nhi m v . (Đ u năm t i, các v có Medi-Medi ch a gia nh p t h p cũng s b bu c gia nh p t h p, và vào ngày 1 tháng 10/2012, s nh n đ c gi y thông báo.)

M i năm, có 11 tri u tr ng h p ung th ru t già m i x y ra trên toàn th gi i. Riêng t i M , ung th ru t già nhi u ch sau ung th ph i, m i năm có thêm 150.000 tr ng h p, làm thi t m ng kho ng 50.000 ng i. Đây r i chúng ta ngày s s ng lâu h n, ng i già nhi u h n, và s ng i b ung th ru t già s tăng lên. Ung th ru t già đ n v i ph n h i nhi u h n đàn ông m t chút.

H u h t các b u đ c ung th ru t già phát sinh t nh ng b u th t lành tính có tên "adenomatous polyps". Trong lòng ru t già, hay có nh ng ch l i lên, t o thành nh ng b u th t d ra g i là "polyp". Tùy theo c u trúc c a các b u th t d này, ng i ta chia chúng làm 3 lo i: juvenile polyp (nonneoplastic hamartoma), hyperplastic polyp (hyperplastic mucosal proliferation) và adenomatous polyp. Theo th i gian, ch có lo i b u th t d adenomatous polyp là có th bi n thành ung th . Đ n 30% ng i l n tu i chúng ta có b u th t adenomatous polyps trong ru t già, và th ng thì chúng im l ng, ch ng gây tri u ch ng gì c đ ta bi t. Th

m i lo, tuy không ph i b u th t adenomatous polyp nào sau cũng bi n thành ung th .

Ai d b ung th ru t già?

M t s y u t đ c xem d đ a đ n ung th ru t già:

- Tu i tác: 90% các tr ng h p ung th ru t già x y ra ng i 50 tu i tr lên.
- Di truy n:
25% s ng i b ung th ru t già có ng i thân trong gia đình cũng b ung th ru t già. Nh v y, trong nhi u tr ng h p, tính di truy n c a lo i ung th này r t m nh. Đi khám bác sĩ, n u ng i thân trong gia đình b ung th ru t già, b n nh cho bác sĩ bi t.
- Ng i tr c b ung th ru t già d có ung th ru t già n a. Ng i có b u th t adenomatous polyp trong ru t già d b ung th ru t già h n ng i khác.
- Th c ph m:
Tuy nguyên nhân gây ung th ru t già ch a đ c bi t rõ, nh ng có l ung th ru t già là b nh c a nh ng ng i thích ăn th t.

Ng i ta th y ung th ru t già x y ra th ng h n ng i thu c t ng l p khá, sinh s ng n i ph n hoa đô h i. Nh ng kh o c u làm t i nhi u qu c gia khác nhau trên th gi i cho th y càng ăn nhi u ch t đ m t th t (meat protein), càng tiêu th nhi u d u m (dietary fat and oil), càng d t vì ung th ru t già. Di dân t nh ng n i ít có ung th ru t già, khi đ n m t qu c gia m i có thói quen ăn th t, cũng s d b ung th ru t già gi ng nh ng i b n x qu c gia m i đ n c ng . Ng i theo đ o Mormons ít ăn th t ít b ung th ru t già h n nh ng ông bà b n hàng xóm c a h không theo đ o Mormons, ăn th t nhi u h n; và ng i Nh t, tr c ít có ung th ru t già, bây gi nhi u h n, vì nay h có thói quen ăn u ng gi ng v i ng i ph ng Tây.
- B nh viêm ru t (inflammatory bowel disease):
Nhi u ng i không may mang b nh viêm ru t "inflammatory bowel disease" (g m hai b nh "ulcerative colitis" và "granulomatous colitis"), c hay đi c u ra máu, đau b ng, lâu lâu l i t c ru t.

Sau 25 năm mang b nh v i các tri u ch ng tái phát nh v y, tri n v ng b ung th ru t già r t cao (8-30%). Sau 15 năm mang b nh viêm ru t, căn b nh v n hay hành, c t b h n ru t già s làm gi m nguy c ung th , đ ng th i cũng giúp ng i b nh đ kh vì các tri u ch ng.
- Thu c lá: hút thu c lá có th làm tăng nguy c b ung th ru t già.
- Thi u v n đ ng: đ i s ng thi u v n đ ng cũng khi n ung th ru t già d x y ra.
Ng c l i, theo vài kh o c u, calcium (ít nh t 1000 mg m i ngày, t th c ph m ho c thu c

u ng) có th giúp gi m nguy c ung th ru t già, thu c aspirin và các thu c ch ng viêm không ch a steroid (nonsteroidal antiinflammary drugs) nh ibuprofen, napoxen, … cũng v y.

Tri u ch ng

Nh b n th y, ru t già c a ta dài, g m nhi u khúc. Tri u ch ng c a ung th ru t già tùy vào ch ru t già có ung th .

Khi m i t ru t non vào ru t già phía bên ph i c a b ng, phân t ng đ i còn l ng nên ung th n m đo n ru t già bên ph i b ng (g i là ru t già lên, ascending colon, vì nó đi t b ng d i bên ph i lên phía b ng trên bên ph i), c đ n khi nó đã r t to, th ng không gây tri u ch ng gì c . B u ung th t i n i đây hay gây loét, khi n ch loét c âm th m ch y máu tí m t, tí m t, m t ta không nhìn th y, và phân trông v n bình th ng. Nh ng ch y máu r r nh v y, v lâu v dài s đ a đ n thi u máu, lo i thi u máu do thi u ch t s t (iron deficiency anemia). Ng i có ung th ru t già bên ph i, vì thi u máu, hay th y m t m i, h i h p, có khi đau ng c do tim không đ máu nuôi (angina), th máu th y các t bào h ng huy t c u v a thi u, v a nh , v a tái, không đ nh bình th ng, làm ta nghĩ đ n lo i thi u máu do thi u ch t s t. Vì th , ng i l n chúng ta, nh t là sau 50 tu i, ai thi u máu do thi u ch t s t nh ng không có lý do nào rõ r t có th gi i thích vi c này (nh ph n đã mãn kinh, đâu còn ra kinh m i tháng, mà sao v n thi u máu), c n đ c tìm hi u xem có ung th ru t già hay không.

Khi đ n đo n ru t già ngang (transverse colon, ch y t b ng trên bên ph i sang b ng trên bên trái) và ru t già xu ng (descending colon) bên trái b ng, phân c a ta đã tr thành c ng h n, nên ung th nh ng ph n ru t già này c n phân, khi n phân khó di chuy n, gây đau b ng. Ru t có th t c, có khi th ng.

Ung th vùng tr c tràng (rectosigmoid area) g n v phía h u môn hay làm đi c u ra máu, đi c u khó ph i r n cho d (tenesmus), phân ra bé h n bình th ng. Có đi u, thi u máu l i ít khi x y ra. Qu nh ng tri u ch ng này hay khi n chúng ta nghĩ đ n b nh trĩ, nh ng b t c khi nào đi c u ra máu, và thói quen đi c u c a chúng ta t d ng thay đ i, ta nên nghĩ đ n ung th ru t già, nh bác sĩ dùng ngón tay khám tr c tràng cho ta, ho c soi vùng tr c tràng b ng ph ng pháp soi proctosigmoidoscopy.

Đ nh b nh

Nghĩ đ n ung th ru t già, nh t là nh ng v 50 tu i tr lên, là ta đã đ t đ c b c chân đ u tiên trên con đ ng đ nh b nh.

Chúng ta bi t r i, thi u máu do thi u ch t s t đàn ông ho c ph n đã mãn kinh mà không có lý do rõ r t, ta nghĩ đ n ung th ru t già. Đau b ng, thói quen đi c u thay đ i (m i bón ho c tiêu ch y th i gian g n đây thôi), đi tiêu ra máu, đi c u ph i r n d quá, phân ra bé t o, ..., cũng v y.

Nh ng ph ng pháp hi n đ c dùng đ khám phá ung th ru t già: th phân h u tìm xem trong phân có máu không (fecal occult blood test), khám tr c tràng b ng ngón tay (digital rectal examination), ch p phim ru t già (barium enema), soi đo n cu i c a ru t già g n v phía h u môn (sigmoidoscopy), và soi toàn ru t già (colonoscopy).

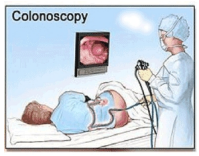

Soi toàn ru t già đ c xem là ph ng pháp khám phá ung th ru t già chính xác nh t. Sau khi ru t già c a b n đ c xúc r a s ch s , bác sĩ đ t m t ng soi m m vào h u môn b n và đi ng c lên phía tr c tràng, r i t t đi lên cao h n n a, qu o ph i trên đo n ru t cong hình ch S sigmoid, xong, ng c lên đo n ru t già xu ng bên trái b ng, qu o trái khi g p đo n ru t già ngang, đi h t đo n ru t già ngang, l i qu o trái n a, xu ng đo n ru t già lên bên ph i b ng. V i ng soi, v a đi nh v y, bác sĩ v a xem xét k lòng ru t già c a b n, và n u g p b t c ch nào kh nghi, s c t l y m t mi ng th t đ đem th .

Ph ng pháp soi toàn ru t già t t, khám phá ung th r t chính xác, song có th gây bi n ch ng ch y máu, th ng ru t già, vì vi c đi xa trên c m t cái ru t già dài và vòng vèo nh th , th nh thoang cũng g p b t tr c. Tuy v y, nh ng bi n ch ng này ít khi x y ra, và n u c n ph i soi toàn ru t già đ khám phá ho c truy tìm ung th , ta ch ng nên ng n ng i.

Ch a tr

Tác Giả: Bác sĩ Nguy n Văn Đ c
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 08:28

Vi c ch a tr ung th ru t già tùy vào vi c ta khám phá đ c ung th s m hay tr , nó còn t i ch hay đã ăn sâu xu ng, lan đi xa. Ung th ti n tri n qua 5 giai đo n (Dukes staging system):

- A: khi ung th còn nông trên l p niêm m c lòng ru t già ho c d i đó m t chút (cancer limited to mucosa and submucosa).
- B1: ung th xu ng đ n vùng b p th t c a lòng ru t già (cancer extends into muscularis).
- B2: ung th xu ng sâu đ n l p bao ph m t ngoài ru t già (cancer extends into or through serosa).
- C: ung th đã ra ngoài ru t già, lan đ n các h ch b ch huy t quanh đ y (cancer involves regional lymph nodes).
- D: ung th lan xa đ n các c quan khác nh gan, ph i, ... (distant metastases).

Tr c khi ch a, đ bi t ung th đã lan đ n đâu, chúng ta c n soi toàn ru t già (n u ch a soi), ch p phim ng c (chest x-ray), phim Cat scan b ng và vùng ch u (abdominal and pelvic CT scan).

Khám phá s m trong giai đo n A, khi ung th m i còn trên l p niêm m c, ch a ăn sâu xu ng lòng c a ru t già, s ch a tr gi n d , ta m c t b u ung th là xong, và t l s ng sót đ c 5 năm (5-year survival rate) c a ng i b nh r t cao, trên 90%. Dù v y, ta v n c n theo dõi sát trong vòng 5 năm đ u sau khi m c t b u ung th thành công, b ng cách đo ch t CEA trong máu (carcinoembryonic antigen, m t ch t tăng cao trong máu khi có ung th ru t già) m i 3 tháng, khám b nh đ u m i 6 tháng, và soi l i ho c ch p phim ru t già m i 3 năm.

 các giai đo n B và C, sau khi gi i ph u c t b ung th , th ng ta ph i tr li u thêm b ng tia phóng x (radiation therapy) và các ch t hóa h c (chemotherapy), v i hy v ng tiêu di t h t nh ng t bào ung th ch a c t h t đ c.

Còn đ quá tr , khi ung th đã sang giai đo n D, lan xa đ n c các c quan khác, s ch a tr chính là hóa h c tr li u (chemotherapy), dùng nh ng thu c có tác d ng di t ung th , nh thu c đ n m i n i trong c th có t bào ung th đ gi t chúng h ta. Vi c này không thành công nhi u, và t l s ng sót 5 năm c a ng i ung th ch kho ng 5%.

Phòng ng a ung th ru t già

Tác Giả: Bác sĩ Nguy n Văn Đ c
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 08:28

T tu i 50, dù không có tri u ch ng gì c , chúng ta cũng nên truy tìm, ng a ung th ru t già (colon cancer screening) b ng m t trong nh ng ph ng cách sau. (Ng i có thân nhân b ung th ru t già, ho c m t vài y u t d đ a đ n ung th ru t già c n đ c truy tìm s m h n.)

Soi toàn ru t già

Có ph ng ti n, chúng ta nên soi toàn ru t già (colonoscopy) m i 10 năm đ truy tìm và ng a ung th ru t già.

Soi toàn ru t già giúp bác sĩ nhìn tr c ti p niêm m c lót lòng c a toàn th ru t già, khám phá h u h t các b u th t và ung th n u có.
Chi u hôm tr c khi soi, b n ăn l ng (clear liquid diet), u ng thu c x đ xúc s ch ru t. Khi soi, bác sĩ chuyên khoa tiêu hóa cho b n ng , và đ a m t ng soi vào h u môn b n, đ y d n lên đ coi, cho đ n khi đi h t ru t già t trái sang ph i. Th y có ch nào trông b t th ng, qua ng soi bác sĩ có th c t đi đem th th t.

Soi toàn ru t già có th gây ch y máu ho c làm rách lòng ru t già v i t l 1/1000. Vì đ c cho ng , hôm đi soi, b n c n có ng i ch v , và không th đi làm trong cùng ngày. Soi toàn ru t già t n kho ng 900-1000 M kim.

CT colonography

CT colonography(computed tomography colonography)

CT colonography(computed tomography colonography) là ph ng pháp dùng máy CT scan đ ch p phim ru t già. V i hình nh 2 hay 3 chi u cho b i máy CT scan, bác sĩ quang tuy n d nh n di n các b u th t ho c ung th trong lòng ru t già. N u m i s bình th ng, có th làm l i CT colonography m i 5 năm.

Đi m l i c a ph ng pháp truy tìm này là b n không c n ph i ng , không x y ra nh ng bi n ch ng ch y máu, rách ru t.

Vài đi m b t l i c a ch p phim ru t già b ng máy CT scan là ru t b n v n c n đ c xúc r a s ch s ; n u phim cho th y có gì b t th ng, b n l i ph i nh bác sĩ chuyên khoa tiêu hóa soi ru t già đ xác đ nh l i, n u c n bác sĩ s c t l y ch b t th ng đem th ; phim có th cho th y nh ng ch b t th ng không đáng k , nh ng trông gi ng b u th t ho c ung th , tr ng h p này b n cũng ph i nh đ n bác sĩ chuyên khoa tiêu hóa soi ru t già đ xác đ nh l i, t n thêm l n ti n n a.

Hi n Medicare và các b o hi m M ch a tr cho ph ng pháp truy tìm v i CT colonography.

Sigmoidoscopy

Đây là ph ng pháp soi đo n cu i c a ru t già (ph n ru t già bên trái) g n v phía h u môn (ng soi ch vào sâu 60 cm). Sigmoidoscopy t n kho ng vài trăm M kim, và n u bình th ng, s làm l i m i 5 năm.

Chi u tr c ngày soi sigmoidoscopy, b n ăn th c ăn l ng, và ch c n đ c b m thu c vào h u môn đ đi c u cho s ch h t phân ngày hôm sau tr c khi soi. Th ng khi soi, b n không ph i ng và có th tr l i làm vi c trong ngày.
Soi sigmoidoscopy có th khám phá các b u th t ho c ung th trong ph m vi các vùng đ c soi. Vi c soi r t ít nguy hi m, hi m khi x y ra ch y máu ho c rách lòng ru t già.

Sigmoidoscopy r h n colonoscopy, ít nguy hi m h n, song đi m b t l i nh t c a sigmoidoscopy là không tìm đ c nh ng b u th t ho c ung th phía bên ph i c a ru t già. Ngoài ra, khi tìm th y b u th t ho c ung th t i nh ng vùng soi, sau đó cũng s ph i làm colonoscopy (t c t n thêm l n ti n n a) đ soi toàn ru t già, vì b u th t ho c ung th có th xu t hi n luôn t i c nh ng vùng ru t già bên ph i.

Ch p phim ru t già

Ch p phim b ng cách b m thu c c n quang vào ru t già (double contrast barium enema)là cách c đi n tr c hay đ c s d ng đ khám phá ung th ru t già, nh ng nay không còn đ c dùng nhi u nh tr c.

Đ chính xác c a phim ch p không b ng CT colonography, có th sót, không phát giác đ c nh ng b u th t hay ung th nh . Cũng nh ph ng pháp ch p phim ru t già v i máy CT scan (CT colonography), n u phim ch p v i ch t c n quang cho th y có gì b t th ng, chúng ta ph i nh bác sĩ chuyên khoa tiêu hóa soi ru t già đ xác đ nh l i xem có th c đúng không.

Phim ch p ru t già v i ch t c n quang t ng đ i r , dùng cho nh ng v không mu n soi toàn ru t già (colonoscopy) ho c m t ph n ru t già (sigmoidoscopy). N u bình th ng, chúng ta ch p l i m i 5 năm.

Th phân

Ung th ru t già hay gây ch y máu ít m t, m t chúng ta th ng không nhìn th y, song th phân có th khám phá th y máu trong phân.
V nào không thích truy tìm ru t già b ng nh ng ph ng pháp k trên, có th th tìm máu trong phân hàng năm. Th th y có máu trong phân, c n soi toàn ru t già tìm ung th .

Tuy nhiên, ph ng pháp truy tìm b ng th phân kém nh t, không m y chính xác, do các b u th t trong lòng ru t già hi m khi ch y máu nên tr c nghi m hay ra âm tính (không th y có máu), ng c l i, nhi u tr ng h p tr c nghi m d ng tính (th y có máu), nh ng th c ra vì nh ng nguyên nhân khác không ph i ung th , ch ng h n nh trĩ.

Trên là nh ng ph ng pháp truy tìm ung th ru t già t tu i 50 cho ng i bình th ng, không có tri u ch ng. V i các v có nh ng y u t quan tr ng d đ a đ n ung th ru t già (di truy n, b nh viêm ru t, …) tùy tr ng h p, bác sĩ s đ ngh nh ng truy tìm s m h n so v i ng i th ng.

Tác Giả: Bác sĩ Nguy n Văn Đ c
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 08:28

Ung th ru t già x y ra nhi u, gi t ng i cũng l m. Riêng t i M , ung th ru t già nhi u ch sau ung th ph i, m i năm có thêm 150.000 tr ng h p, làm thi t m ng 50.000 ng i. Th c ph m hàng ngày nhi u rau trái, đ calcium, dùng thêm aspirin, th ng xuyên v n đ ng là nh ng cách giúp chúng ta tránh ung th ru t già. T tu i 50, t t nh t, chúng ta truy tìm ung th b ng soi toàn ru t già m i 10 năm; các ph ng cách truy tìm khác k trên không t t b ng soi toàn ru t già, nh ng cũng có th dùng đ n, tùy ý thích và ph ng ti n tài chánh.

Ch th c a Medicare đ a xu ng các t h p y t đ bác sĩ trong t h p thi hành: bác sĩ ph i truy tìm ung th ru t già cho các v cao niên trong t h p, ho c b ng ph ng pháp soi toàn ru t già (colonoscopy) m i 10 năm, ho c soi đo n cu i c a ru t già (sigmoidoscopy) m i 5 năm, ho c th phân (feccal occult blood test) hàng năm.

Năm 2013 t i, Cali, t t c các v có Medi-Medi s bu c gia nh p m t t h p y t , và đ u tháng 10 này, s nh n đ c th thông báo, yêu c u ch n bác sĩ chính (primary care doctor) và t h p y t , n u không, s b ch đ nh bác sĩ và t h p. Vì trong t h p, các v s đ c chăm sóc k càng h n v i nh ng ch th tr c ti p c a Medicare mà các bác sĩ trong t h p ph i thi hành, còn nh bây gi , ng i có Medi-Medi mu n đi đâu thì đi, d sa vào tay nh ng bác sĩ ch mu n ki m ti n b ng nhi u ph ng cách không chính đáng gây t n kém công quĩ, ch ng khuyên ng i b nh nh ng vi c c n làm, chính ph không ki m soát đ c. V i mô th c t h p y t , chính ph bi t ch c nh ng ch th đ a xu ng các bác sĩ s ph i thi hành, đ ng th i n m v ng đ c đ ng ti n chi ra đ chăm sóc s c kh e cho các v Medi-Medi, tài s n đ t n c không còn b l t vào tay nh ng k gian gi o.